

YENİSEY ESKİ KIRGIZ YAZITLARININ İLK ZİKRİ : ÇİN'E GİDEN ROMEN SEYYAHI NICOLAIE MILESCO (SPATHARY)'NİN GÜNLÜĞÜ - 1675

GH. I. CONSTANTIN¹

Rusya'daki "runik yazılı taşlar", ilk defa, meşhur Rus coğrafyacı, haritacı ve tarihçisi Semion Ul'yanoviç Remezov tarafından - İsveçli bilginlere - duyurulmuştu²; bu, XVIII. yüzyıl başlarındaydı³.

Bu taşları ilk gören kimse, Alman bilgin Daniel Gottlieb Messerschmidt'ti. Rus çarı Büyük Petro'nun hizmetinde iken, Rusya'nın bu bölgesinin tabii tarihi, etnografyası ve umûmî coğrafyasıyla ilgili malzeme toplamak için 1720'den itibaren Sibiry'a da araştırmalar yaptı⁴. Messerschmidt, 1721'de, Yenisey'in yukarı kısmında, coşkun akan Uybat kolunda (Abakan nehrinin sol kıyısında bulunan ağzı, bugün SSCB Hâlha Otonom Bölgesinin merkezi olan Abakan'ın 25 km kadar güney - batısındadır)⁵, runik yazılı bir dikili taş buldu⁶. D. G. Messerschmidt, Büyük Petro tarafından 1709'daki Poltava savaşında esir edilişinden beri Sibiry'a da yaşamak-

¹ Gh. I. Constantin'in bu makalesi, *Turcica*, Revue d'Etudes Turques, II (1970), s. 151-158'deki "The first mention of the Yenesei Old-Kirghiz Inscriptions : The diary of the Rumanian traveller to China Nicolaie Milescu (Spathary) - 1675" başlıklı İngilizcesinden Türkçeye Dr. Günay Karaağaç tarafından tercüme edilmiştir.

Bazı ilâve notlarla İngilizceye tercüme edilen bu yazının ash için bk. Gh. I. Constantin, "Nikolay Milesku (Spafariy) ob Eniseyskiĭ Kirgizah (Nicolaie Milescu - Spathary on Yenesei Kirghiz)", *Uçenie Zapiski - Ügredidlig Piçikter* "Ders notları", VIII, Abakan 1960, s. 159-162.

² Mak. : Remezov, S. U., *Bol'shaya Sovyetskaya Entsiklopediya* 2 (- B. S. E.), XXXVI. cilt, Moskova 1955, s. 350.

³ V. A. Andreyev, *Trudi S. U. Remezova po geografii i etnografii Sibiri XVII-XVIII vv.*, *Izvestiya Vsesoyuznogo Geografiçeskogo Obşçestva*, 72th. vol., Ist part, Moskova 1940, s. 94 - apud S. E. Malov, *Pamyatniki Drevnetyurksoy Pis'mennosti* (S. E. M., Pam.), Moskova - Leningrad 1951, s. 11.

⁴ Mak. : Messerschmidt, D. G., *B. S. E. XXVII. cilt*, Moskova 1954, s. 195. Bilhassa bk. E.M. Murzaev, *Geografiçeskie issledovaniya Mongol'skoy Narodnoy Respubliki*, Moskova - Leningrad 1948, s. 29.

⁵ Bk. : *Hakasskaya Avtonomnaya Oblast'*, B. S. E., XLVI. cilt, Moskova 1957, 32 ve 33. sayfalar.

⁶ W. Radlof tarafından "Üç Uybat Abidesi" adıyla kopya edildi : *Die Altürkischen Inschriften der Mongolei* (= W. R. Altt.), 3. Lieferung, Skt. Petersburg 1895, s. 338-341 ve S. E. Malov, *Eniseyskaya Pis'mennost' Tyurkov* (= S. E. M., en), Moskova - Leningrad 1952, s. 61-64 (No. 32).

ta olan, buradaki halkları inceleyen⁷ ve bilindiği gibi bu çalışmalarını ile daha sonra Ural - Altay filolojisinin öncülerinden ve kurucularından biri olan İsveçli subay⁸ Philipp-Johann von Tabbert - Strahlenberg'i 1722 yazında, kuzey - doğuya, Tuba nehri havâlisine gönderdi. Bu yolculuk sırasında İsveçli, Yenisey'in sol kıyısında, Erba ve Tes nehirleri arasında, Abakan'ın 110 km. kadar kuzey - batısında, runik yazılı üç sütun buldu⁹. Alman bilginin on ciltlik kayıtları hiç bir zaman yayımlanmazken, Strahlenberg, İsveç'e geri dönerek 1730'da Stockholm'da yazıtların (Alman bilginin bulduklarının ve kendi bulduklarının) her ikisinin¹⁰ kopyasını yayımladı.

Şu sıralarda, Yenisey Eski Kırgız yazıtlarının tarihiyle ilgili ilk yazıyı yazanın Ph.-J. Tabbert - Strahlenberg değil, devrinin Avrupasında daha çok Nikolay Gavriloviç Spafali veya Spathary adıyla bilinen Romen asıllı Nicolaie Milescu olduğunu keşfettim. Nicolaie Milescu'nun yazıtlar hakkındaki bu kaydı, tam 55 yıl öncesine, yani 1675 yılına rastlamaktaydı. İşte bu makalede, bu hususa işaret edilmektedir.

Boğdan'da, 1625 (veya 1635)'lerde doğan Nicolaie Milescu, 1650-1670 yılları arasındaki Romen kültür hayatında önemli bir şahsiyet, Kitab-ı Mukaddes'in Romence'ye ilk mütercimi, Osmanlı - Türk imparatorluğunun kısa bir tarihinin yazarı olarak da ilk Romen şarkiyatçısıydı¹¹. Nicolaie Milescu, 1661-1664 yılları arasında, İstanbul'daki (aynı zamanda, burada, gençliğinde eğitim görmüştü). Osmanlı - Türk sarayında Eflak prensinin hususi temsilcisi (kapu - kahya) idi. Daha sonra, Berlin'de kısa bir süre ikametinden ardından, 1665-1666 yıllarında eski Boğdan prensinin elçisi olarak Stockholm'a ve Paris'e gitti.

İstanbul'daki Rumlara ait Rum Ortodoks Kilisesinin tavsiyesiyle, Haziran 1671'de Moskova'ya gitti ve Moskova'ya vardığı 14 Aralık 1671'den 1708'lerdeki ölüm tarihine kadar 35 yıldan fazla orada, *Posol'skiy Prikaz* denilen Rusya Yabancılar Dairesi mütercimbaşlığında kaldı. 3 Mart 1675'te,

⁷ Mak. : Strahlenberg (Tabbert), *Ph. - J., B. S. E., XLI cilt.*, Moskova 1956, s. 61. Ve N. F. Katanov, *Şved Filipp - Iohann Strahlenberg i trudi yevo po Rossii i Sibiri (naçala XVIII veka)*; *Izvestiya Obşçestva arheologii, istorii i etnografii, XIX. cilt.*, Kazan 1903, s. 170-174, apud *S. E. M., Pam.*, s. 14.

⁸ N. A. Baskakov, G. J. Ramstedt'in Rusçaya tercümesinden ibaret olan eserinin girişinde : *Einführung in die altaische Sprachwissenschaft (= Vvedenie v altayskoye yazıkoznaniye)*, Moskova 1957, s. 5.

⁹ Kopyalar : *W. R., Alt.*, s. 343-344 ve *S. E. M., En.*, s. 66-67 (No. 37).

¹⁰ a. g. e., Yalnız benim bibliyografyamdan : *Das Nord - und Östliche Theil von Europa und Asia*, Stockholm 1730.

¹¹ G. I. Constantin, "Nikolay Milescu (Spathary), pierwszy rumunski orientalista turkolog, pierwszy rosyjski sinolog", *Przegląd orientalistyczny*, 1. cilt, (29), Warszawa 1959, s. 49-54.

Çin İmparatoru K'ang Hsi'nin sarayına giden elçilik heyetinin başında, Rus çarı Aleksî Mihayloviç'in elçisi olarak Moskova'dan ayrıldı¹².

İşte bu yolculuk sırasında, Nicolaie Milescu, 9 Temmuz 1675'te Yeni-seisk şehrine ulaştı; burada 18 Temmuz'a kadar kaldı. Onun görevi, şahsî keşiflere ve yerlilerin bilgilerine dayanarak Sibirya'nın bir haritasını da çizmekti¹³.

Bu durumda, Nicolaie Milescu, *günlüğünde* kaydettiği gibi ikinci yolu seçebilirdi : “Şimdi, Yenisey nehrine varmamız için iki günlük bir mesafeyi katetmemiz ve sonra Tunguska (Angara)'ya ve Baltık denizine çıkmamız gerektiği için, Yenisey nehri hakkında ayrıntılı bir tasvir vermeyeceğiz¹⁴.”

Buna rağmen, Nicolaie Milescu, sözlü ifadelerle dayanarak yer yer bu nehrin bir kısmını tasvir etmeğe ve oradaki başka şeyleri yazmağa muvafak oldu. Şöyle ki :” ... Yeniseisk'ten... Krasnoyarsk'a gidiş, yol boyunca Rus çiftçi köylerinin bulunduğu karadan on günlük, nehir yoluyla akıntıya karşı üç haftalık bir yolculuğu gerektirir. Ve çiftçiler, hâlâ, Krasnoyarsk'tan, nehir üzerinden uzun bir yolu takip ederler. Krasnoyarsk'ta 1.000 civarındaki Kazağın yaşadığı çeşitli köyler bulunmaktadır; sayıları 1.000 civarında olan, fakat oldukça savaşkan, dilleri ve yaşadıkları bölge Tatarlara ait ... bir Kırgız tehlikesi daima vardır¹⁵”.

Yazar, Yenisey nehrinin yukarı kısmındaki bazı taş âbidelere âit, oldukça ilgi çekici kayıtları ile devam eder : “Krasnoyarsk halkı, Yenisey'e şerbetçi otu toplamağa çıkarlar. Yenisey, o adacıklar üzerinde gür bir şekilde doğar ve hızla akar. Nehir kıyısında dik bir kaya vardır. Kayanın üzerinde taşta kazılmış, bilinmeyen bir yazı ve yazının ortasında çapraz kazılmış, elinde âsâ ve bu türden başka şeyler bulunan insan figürleri vardır. Bunların kazıldığı yerde bir çukurun bulunduğu söylenir; fakat hiç kimse, buradaki yazının

¹² G. I. Constantin, *The Transbaikalian Routes to China, as known to or explored by Nicolaie Milescu (Spathary) - (1675-1676)*, *Studia ed acta orientalia*, 1. cilt, Bucarest 1957, s. 84-85 vd.

¹³ Nicolaie Milescu'nun (Rusya sınırlarından Pekin'e uzanan) Çin yolları kadar Sibirya'yı da ihtiva eden *günlüğü* ve Çin sarayı ile yaptığı görüşmelerin resmî raporu olan *Stateyniy Spisok'u*, J. F. Baddeley tarafından yayımlandı : *Russia, Mongolia, China (= J. F. B.)*, 2. cilt, London 1919. s. 242-422. - Romence tam bir yayın, Mr. Corneliu Barbulescu tarafından gerçekleştirildi. Bu yayının ilk kısmı, daha sonraki bir nüshanın tercümesidir : *Nicolaie Milescu Spatarul, Jurnal de calatorie in China*, Bucarest 1956; 2. baskı, Bucarest 1962, “Biblioteca pentru toti”. - Şimdi de ben, Fransızca tercümesini hazırlıyorum. 1956/7 kışında, Pekin'de kaldığım sırada, bu *günlüğün* her şeyden önce Pekin'i anlatan Çin ile ilgili kısmı üzerinde çalışma izni aldım. Çin Bilimler Akademisinin İkinci Tarih Enstitüsü ile birlikte yaptığımız çalışmanın sonucu olarak, Pekin'de, J. F. B.'nin İngilizce nüshasına dayanan Çince bir yayın, benim çalışmalarım ile birlikte gerçekleştirilecekti. Maalesef, bu hususta hâlâ bir bilgi edine-medim.

¹⁴ J. B. F., s. 255.

¹⁵ a. g. e., s. 256.

ne olduğunu ve kimler tarafından yazıldığını bilmez. Ve bu yerin arkasında, hiç kimsenin kayıkla geçmeğe cesaret edemeyeceği müthiş bir akıntı başlar; çünkü her tarafta yüksek kayalar vardır. Bu akıntı o kadar uzundur ki insanlar, bu akıntının etrafını ancak beş günlük bir kara yolculuğuyla dolaşabilirler. Krasnoyarsk halkı, bu adalara (kayalara) giderler ve şerbetçi otu toplarlar; fakat akıntının ötesine Ruslar hiç gitmezler...¹⁶.

Bu “taş yazıtlar” hangileriydi?

1. Her şeyden önce, yazılı dik kayaların, Rusların ötesinde bulunduğu ve buranın Kırgızların yerleşme bölgesi olduğuna dikkat etmeliyiz.

Yukarı Yenisey’de, Fin Arkeoloji Cemiyetinin, daha sonra, 1889’da keşfettiği, bir kısmını yayımladığı runik harfli yazıtlar, 1895’te Prof. W. Radloff tarafından “*Die Altürkischen Inschriften der Mongolei*” adlı eserde toplanmıştır.

Fakat 1771 yılına kadar geriye gelindiğinde, – bu, Nicolaie Milescu’dan 100 yıl sonra demektir –, Rus bilgin P. S. Pallas’ın, *Yenisey kayalıklarında*, yani Yenisey’in sol kıyısında, Abakan köyünün karşısında, Rusların umumiyetle “*Abakanskaya pisanitza*” dedikleri yerde bir yazıtın varlığını kaydettiği görülür. Bu yazıtın metni, 1847’de M. Alexander Castrén tarafından kapsamlı bir şekilde istisnah edildi; N. I. Popov da bu yazıtın 1643–1676’da Moğollar ve Kırgızlar arasında cereyan eden savaşlar devrinden kalma olduğunu ortaya koydu. Th. I. Leonteviç şunları yazarken : “*Bu Abakan yazıtı, bilinen kelime ve kullanılışların az beğenilenleri ile yazılmış Moğol edebî üslûbundadır. Bu yazıt, elindeki kadın ve erkek köleleri öldüren ... bir Han tarafından ... askerleri içindir*”, G. I. Spasskiy yazıtı yayımladı. J. F. Baddeley’e göre (1919), söz konusu Han, Kırgızların ülkesini zaptetmesine rağmen, Rusların Tomsk şehrine karşı planlanan hareketten vazgeçerek, babası Erdeni’nin ölümü üzerine aceleyle Moğolistan’a dönen son Altın Han¹⁷, meşhur Lob-san - noyon idi¹⁸.

Moğolca olan bu yazıt, Nicolaie Milescu’nun ayrıntılarını verdiği yazıtı benzememektedir; çaprazlar, elinde âsâ, vs bulunduran insan resimleri yoktur. Diğer taraftan, Abakan nehrinin ağzı ve Abakan şehrinin yeri, Roman seyyahın ifade ettiği “hızlı akıntı” ile ilgili hiç bir şeyin bulunmadığı bir step bölgededir.

2. “Akıntılar”, Abakan’ın 115 km. güneyinden, yani 19. yüzyıl sonunda, daha Kırgız iskânı bölgeye ulaşmadan önce Rusların en güneyindeki yer-

¹⁶ a. g. y.

¹⁷ N. P. Şastina, *Altın - Hanı zapadnoy Mongolii v XVII v., Sovetskoye Vostokovedeniye*, 6. cilt, Moskova - Leningrad 1949, s. 389–393.

¹⁸ Bütün bu bilgiler, J. F. B., s. 169–170’ten alınmıştır.

leşme yeri olan¹⁹ Oznaçeniye köyü yanındaki Krasnoyarsk'ın 465 km. güneyinden başlar. Onun 6 km. (= 5 verst) kadar güneyi, Yenisey'in dağları terk ettiği yerdir : *Mainskiy porog*. 13 km. (= 12 verst) kadar ilerde *Derevniye* diye adlandırılan bir ikinci ve 18 km. (= 17 verst) kadar daha ötede de bir üçüncü akıntı bulunur : *Dyaiskiy porog*. Nihayet dördüncüsü, *Berezovski porog*, 46 km. (= 43 verst) kadar uzaklıktadır. Kantigir (veya Han-tengir)²⁰ nehrinin ağzını geçtikten sonra, 80 km. (= 75 verst) kadar ötede Hazır-su yakınındaki *Bol'soy porog*, beşinci akıntıdır. Onun ardında, 69 km. (= 65 verst) kadar bir mesafede Yenisey'e dökülen Us veya Üs nehri bulunur. Son olarak bu *porog*'un güneyinde, 73 km. (= 68 verst) kadar ötede, altıncı *porog* yer alır : Kemçik nehri ağzının kuzeyine 45 km. (= 42 verst) kadar uzanan *Staroverskiy porog*. Böylece Oznaçeniye'den Starover akıntısına kadar 304 km. veya 285 verst içinde altı akıntı yer alır.

Bu altı akıntının en önemlisi, N. Latkin'in şöyle tasvir ettiği Büyük Akıntı veya *Bol'soy porog*'dur : " . . . Us'un ağzına 65 verst mesafede, Yenisey'in Hazır - su nehri ile birleştiği yerden aşağıda, Yenisey, yarım verst 25 sazhen (yani, 553 m.)'den daha geniş olmayan dar ve kayalık bir geçite girer. Yenisey, burada, tamamen kapalı olan Sayan dağlarının uzantısını yararak "Büyük Akıntılar" halini alır. Nehir, saatte 60 verst (= 64 km) hızla geçerek akar".

Nicolaie Milescu'nun "Büyük Akıntıları", - zannederim - bunlardır. Her halde, *Bol'soy porog*'un Rusça adı da bu devirden kalmaz.

3. Şimdi, eğer gerçekten *Bol'soy porog* ile münasebette isek, "nehir kıyısındaki dik kaya", 80 km. uzunlukta, 2000 m. kadar yükseklikte, zirveleri sedir ağaçlarıyla kaplı, her ikisi de Yenisey'in sağ kolları olan (kuzeyde) *Bol'soy Tepsel*'e ve (güneyde) *Us*'a set teşkil eden *Mirskoy Hrebet*'tir²¹. Burası Batı Sayan bölgesinin bir parçasıdır.

Bölge, Ruslar tarafından Nicolaie Milescu'nun yolculuğundan önce bilinmektedir. Aralık 1665'te, Romen Starkov ve Stepan Bobarikin, Yenisey'in kaynak bölgesinde Lobsan - noyon adıyla bilinen, az önce zikrettiğimiz Altın Han'ı ziyaret ettikten sonra, yolculuklarından dönerlerken : "... *Uek* (= *Uyuk*) nehri boyunca gittiler ve *Uek* (*Uyuk*)'tan *Uess* (= *Us*) nehrine geçtiler; büyük zorluklarla dolu iki hafta içinde Sayan dağlarını geçerek Yenisey'e gelinceye kadar iki hafta daha *Us*'u takip ettiler²²". J. F. Baddeley'in işaretleriyle bir kroki - harita çizilmiştir²³. Onlar, *Bol'soy porog*'u sağ taraflarına alarak, Yenisey'in sol kıyısı boyunca gittiler. Bu yol, Nicolaie Milescu'nun

¹⁹ Ayrıntılar için bak. : N. Latkin, *Enisey*, Brockhaus - Efron, *Entziklopedičeskiy slovar*, 11. cilt, Skt. Petersburg 1894, s. 634-636.

²⁰ *J. F. B.*, s. 171, kroki - harita No. 23.

²¹ *Mirskoy Hrebet*, *B. S. E.*, XXVIIth vol., Moskova 1954, s. 587.

²² *J. F. B.*, s. 175.

²³ 4 numaralı notuma bakınız.

tarif ettiği yol olabilir :” ... İnsanlar, bu akıntının etrafını kayıkla ancak beş günde dolaşabilirler; akıntı o kadar uzundur ²⁴”.

4. Yazıt konusuna gelince; Yenisey vadisinde yazıt da vardır; fakat bunlar üç tanedir :

- a) Kemçik'in sağ kıyısındaki *Kara Baş*'da ²⁵,
- b) *Ak-Üs*'te ²⁶ ve
- c) *Kara - Üs*'te. ²⁷

Bu kaya yazıtların her üçü, Fin Sefer Heyetince 1889'da görülmüştü.

Bu durumda, güneye çok uzak olduğu için, ilk yazıt konu dışı bırakılabilir.

Geriye kalan iki yazıtta gelince, burada, W. Radloff'un *Ak - Üs* ile ilgili tesbitini tekrarlayacağım : “... Herr Proskuriakoff aus Krasnoyarsk fand diese Inschrift bei der Untersuchung einer Höhle, die sich am rechten Ufer des Ak - Jüs, etwa 4 Wersts jenseits des Tataren - Dorfes Toksas, in bedeutender Höhe über dem Fluss befindet. Die Inschrift ist an der Felswand geschrieben” ²⁸.

Kara - Üs kaya yazıtı da W. Radloff tarafından şöyle tasvir edilir : “Diese Inschriften befinden sich auf einer vorspringenden Felswand, in der Nähe des Dorfes Sulek, zerstreut zwischen Zahlreichen Zeichnungen ... die Zeichnungen sind später eingeritzt ... ²⁹”. Bu yazıt öylesine anlaşılmazdı ki Prof. W. Radloff'un kendisi bile onu çözmede pek çok güçlük çekti.

Bu durumda, benim kanaatim şudur :

Nicolaie Milescu'nun “çukur yer” ifadesine bakarak, zannederim ki *Ak - Üs* yazıtı, romen seyyahın zikrettiği ile uygunluk taşır; fakat onun “ellerinde âsâ ve benzeri şeyler bulunduran insan figürleri” ifadesini dikkate alınca, bu yazıt, *Kara - Üs* olabilir.

²⁴ Yenisey adaları ile ilgili *Nicolaie Milescu*'nun yaptığı tesbitler doğrudur. Bunlar, - güneyde - ve *Sıda* nehri kavşağının 64 km (= 60 verst) kadar kuzeyinde, Oy nehrinin ağzı içindeki bölgede bulunurlar. Kısacası, *Abakan* nehri, her ikisinin ortasındadır; bu, *Krasnoyarsk*'tan 350-400 km güneyi ifade eder.

²⁵ *W. R., Alt., s. 325-327, S. E. M., En., s. 44-45 (No. 24).*

²⁶ *W. R., Alt., s. 344, S. E. M., En., s. 67-68 (No. 38).*

²⁷ *W. R., Alt., s. 345, S. E. M., En., s. 68-69 (No. 39).*

²⁸ *W. R., Alt., s. 344 : “Krasnoyarsklı Bay Proskuriakov, bu yazıtı, Ak - Üs'ün sağ kıyısında Toksa adlı Tatar köyünün yaklaşık 4 km. ötesinde, nehir üstünde ve hatırı sayılır bir yükseklikte yer alan bir mağarada yaptığı araştırma sırasında bulmuştur. Yazıt mağaranın kaya duvarları üzerine yazılmıştır”.*

²⁹ *W. R., Alt., s. 345 : “Bu yazıt, Sulek köyü yakınlarındaki bir kaya çıkıntısında, çok sayıdaki figürler arasına dağılmış bir durumda bulunmaktadır... figürler daha sonraları hafifçe çizilip kazılmıştır”.*

Rus Elçisi'nin her iki yazıtı da isnat edilebilen kaydı, –bana göre–, muhtemelen kendisine bilgi verenlerin bir karıştırmısından ibarettir.

Bu durumda, açıkça görülmektedir ki Nicolaie Milescu, –kendisinden 25 yıl kadar sonra –, S. U. Remezov'un İsveçli bilginlere, umumiyetle, Rusya'daki "runik yazılı taşlar" diye haber verdiği Yenisey Eski Kırgız yazıtlarından ilk bahseden kimsedir³⁰.

Dahası, ben –bilhassa, S. U. Remezov'un Sibirya Atlası'ndan bazı ayrıntılar bulduktan sonra –, Romen bilgin ve seyyahının, S. U. Remezov'un kaynağı olduğu görüşündeyim. Bu sıralarda Nicolaie Milescu, Moskova'da, sadece Posolskiy Prikaz'ın Sibirya ve Çin ile ilgili eserleriyle bütün Avrupa'da şöhret kazanmış mütercimbaşısı değil; çar Büyük Petro'nun reform hareketlerinde, çarın müşaviriydi. S. U. Remezov'un, mâlumatının en azından bir kısmını, Sibirya ve Baykal Ötesi'nin eski kâşifi, coğrafî meselelerde bir usta olan bu önemli şahıstan aldığı açıkça ortadadır³¹. Bu konudaki ayrıntılar, hazırlamakta olduğum hususi bir çalışmada verilecektir.

³⁰ Memleketim olan Romanya'da benim görüşüm benimsenmiştir : *Dictionar enciclopedic român*, 3. cilt, Bucharest 1965, s. 367, *Milescu, Nicolaie Spâtarut* maddesi : "Nicolaie Milescu, Spathary, Yenisey nehrinin yukarı kısmındaki Eski Kırgız yazıtlarından ilk bahseden kişi olmak şerefine sahiptir".

³¹ "Peoples of Siberia and Northern China met by Nicolaie Milescu during his travels to China (1675)" adlı bir bildiri sunduğum Sovyetler Birliği'ndeki ilk Ortak Müsteşrikler Konferansı'nda (Taşkent, 4-11 Haziran 1957), şunları belirtmiştim : "Tatarların, Ostyakların, Kırgız, Buryat, Moğol, Tunguz ve Çinlilerin yerleşim bölgeleri ve hususiyetleriyle ilgili olarak Nicolaie Milescu'nun verdiği bilgilerin doğruluğu... Bu tarihlerde, bir kimse, Asya'nın bu bölgelerinin oldukça kusursuz etnografik bir haritasını düzenledi". Bak. : Gh. I. Constantin, *Soviet and Rumanian studies about Nicolaie Milescu at Moskva, Peking and Bucarest*. Yazının aslı : *Studi sovietice și rominești despre Nicolaie Milescu la Moscova, Peking și București – is Studii, Revistâ de istorie*, Romanya Halk Cumhuriyeti Akademisi Tarih Enstitüsü yayını, X, 1957, No. 6, Bükreş, s. 204-205.